

Hart voor de jeugd en bouwstenen voor transformatie (concept)

Nu de contractering voor 2015 is afgerond, de tijdelijke werkorganisatie is ingericht en de Jeugd- en Gezinsteams in alle gemeenten van start zijn gegaan, treedt een nieuwe fase aan. Van transitie naar transformatie, van ontwikkelen naar door ontwikkelen, van inrichten naar richten.

Het regionaal opdrachtgeverschap/de tijdelijke werkorganisatie heeft de volgende taken:

- Financieel beheer en facturering i.s.m. gemeenten, Servicepunt 71 en aanbieders;
- Rapporteren en monitoring i.s.m. gemeenten, rijk en SP 71;
- Contractering voor 2016; en
- Verder vormgeven van de transformatie.

Met deze notitie willen we een start geven aan het transformatieproces, waarbij de eerste vraag is: waar willen we ons op focussen als het om transformeren en innoveren gaat.

Wat hebben we al gedaan?

Het regionale toekomstmodel vormt de basis voor ons jeugdhulpstelsel en kent een groot aantal inhoudelijke uitgangspunten voor transformatie. Het is de vraag of dat genoeg aangrijpingspunten biedt. Daarom is gekeken naar de publicatie “Beter met minder”; bouwstenen voor de transformatie van een denktank onder voorzitterschap van Job Cohen (Nederlands Jeugdinstituut 2014). Daarin worden 5 bouwstenen voor een (kosten)effectief stelsel aangedragen. In deze notitie wordt aangegeven wat er per bouwsteen al is ingezet in de regio en wat nog gedaan moet worden.

Bouwsteen 1: Een sterke basis

Het gaat hier om het versterken van de pedagogische kwaliteit van basisvoorzieningen als scholen, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, sport- en vrije tijdsvoorzieningen etc.

Gemeenten in Holland Rijnland hebben al heel lang ingezet op versterking van de basis via CJG's, opvoedingsondersteuning, VVE beleid etc. Belangrijke aanvulling is het toerusten van de basisvoorzieningen met advies en hulp vanuit de Jeugd- en Gezinsteams. Dat lijkt voor 2015 voldoende te zijn voor een goede aansluiting van de JGT's op de basisvoorzieningen. In de loop van het jaar kan gekeken worden of en waar versterking nodig is en in welke vorm. Met name de samenwerking met het onderwijs is van groot belang om te komen tot enerzijds versterking van het reguliere onderwijs en anderzijds te werken met integrale ondersteuningsplannen. Hiervoor wordt al langer nauw samengewerkt tussen gemeenten, scholen, samenwerkingsverbanden en jeugdhulpinstellingen. Dit zal in 2015 verder geconcretiseerd worden.

Bouwsteen 2: Effectieve eerstelijns hulp

Hier kunnen mensen aankloppen zonder verwijzing voor ondersteuning en advies. Gepleit wordt om ook kortdurende specialistische hulp en consultatie vrij toegankelijk te laten zijn.

In het regiomodel zijn dit met name de Jeugd- en Gezinsteams (naast bestaande voorzieningen als opvoedadvies, opvoedcursussen, Home Start etc.). In de JGT's zitten ook medewerkers vanuit de specialistische jeugdhulp. Op die manier is bovenstaande bouwsteen in principe dus al gerealiseerd.

Bouwsteen 3: Transformatie van de specialistische hulp

Hier wordt gepleit voor geïntegreerd werken van jeugdzorg, jeugd ggz, zorg voor jeugdigen met een beperking en speciaal onderwijs. Specialistische hulp kan in het nieuwe stelsel snel worden ingezet. Zodra dit mogelijk is, wordt de hulp ook weer afgebouwd. Bij chronische problematiek moet ook zorg gericht op de eigen omgeving worden aangeboden. Normaliseren en participeren zijn daarbij sleutelwoorden.

Binnen de JGT's is dit gerealiseerd en zal in de praktijk moeten gaan werken. Waar het gaat om samenwerking binnen de specialistische hulp is nog winst te behalen. Daar moet meer nog dan nu de focus liggen op participeren in de eigen omgeving, moet beter kunnen worden afgeschaald en kan meer vanuit verschillende disciplines worden samengewerkt (bv tussen en met de j-ggz). In het Regionaal Transitie Arrangement (RTA) van Holland Rijnland is al een inhoudelijke agenda met de aanbieders opgesteld. Die voorziet o.a. in meer integrale trajecten, ontdebellen, integrale crisisdienst, afschalen van hulp etc. Deze agenda zal verder een plek moeten krijgen in de contractering en samenwerkingsafspraken. Tot slot zien we bij jongeren in deze specialistische hulp, die vaak wisselen van aanbieder en traject, de behoefte meer 1 aanspraakpunt te hebben en daarnaast wellicht een soort "maatje". Met de aanbieders moet worden gekeken hoe er een duurzaam en doorlopend hulptraject kan ontstaan en wat daarvoor nodig is of anders moet.

Bouwsteen 4: Vernieuwing van de jeugdbescherming

Hier wordt gepleit voor jeugdbescherming die onlosmakelijk verbonden is met alle onderdelen van de jeugdketen, onder het motto: meer veiligheid en minder dwang. Lokale professionals en jeugdbeschermers werken nauw samen. Er moeten meer mogelijkheden zijn om burgers en hun netwerk bij de jeugdbescherming te betrekken.

Het toekomstmodel focust al op nauwe samenwerking tussen vrijwillig en gedwongen kader en JGT's. Over en weer kan van elkaars expertise gebruik worden gemaakt en er is steeds sprake van 1 hulptraject. Bij de jeugdbeschermingstafel (COB plus, voorzitterschap vanuit de gemeenten) zitten ook de ouders en verwijzer/ JGT aan tafel. De eerste ervaringen zijn zeer positief.

Hier lijkt het zaak de nauwe samenwerking met het gedwongen kader, AMHK, Raad voor de Kinderbescherming etc. in de praktijk verder gestalte te geven. Ook het behouden van de goede samenwerking met de politie verdient daarbij aandacht.

Bouwsteen 5: Een nieuwe professional?

Professionals moeten handelend kunnen optreden, gaan uit van (het versterken van) eigen kracht en adviseren ook mede opvoeders. Er is een pleidooi voor T-shaped generalisten en T-shaped specialisten: professionals die breed georiënteerd zijn, maar ook beschikken over gespecialiseerde expertise. Er moet worden geïnvesteerd in lerende professionals en lerende organisaties, intervisie, consultatie, reflectie. Een meet-, leer- en verbetercyclus op alle niveaus.

Dit zijn ook uitgangspunten in de regionale visie. Hoewel dit in eerste instantie een zaak van de jeugdhulpaanbieders lijkt te zijn, is dit ook een taak binnen het opdrachtgeverschap vanuit de gemeenten. De JGT's zijn hier op gericht en toegerust. De komende tijd zullen we moeten kijken of dit verdere versterking behoeft. Er kan, indien gewenst, een gezamenlijk leer-werkproces worden opgezet, waarbij we regionaal afspraken maken als gemeenten en aanbieders hoe zo'n proces eruit moet zien. Ook de gemeenten zijn daarbij lerende en faciliterende organisaties.

Hoe nu verder?

De bouwstenen langslowend zien we dat in ons regionaal beleid al het overgrote deel van deze bouwstenen omvat. Dat wil absoluut niet zeggen dat we er daarmee zijn: wel dat we op de goede weg lijken te zitten en dat we vanuit deze uitgangspunten op alle onderdelen aan verdere ontwikkeling en concretisering moeten werken.

Voor sommigen is transformeren en innoveren ook werken met andere of vernieuwingsgezinde aanbieders. Bij de contractering is weliswaar uitgegaan (o.a. omwille van de verplichte zorgcontinuïteit) van bestaande aanbieders, maar er is ook (soms extra) ruimte gegeven aan nieuwe initiatieven en aanbieders. Daarnaast is in de contracten vastgelegd dat alle partijen de inhoudelijke uitgangspunten van de regio onderschrijven en aan de verdere ontwikkeling bijdragen.

Losse eindjes

In 2014 is heel veel werk verzet om te komen waar we nu zijn, veelal onder druk van landelijke termijnen etc. Dat heeft heel veel van ons allemaal gevraagd, soms zelfs bijna teveel. Er zijn veel dingen in de steigers gezet, maar we weten ook dat er nog heel veel losse eindjes zijn die we nog nader moeten uitwerken. Te denken valt aan:

- Uitwerking verzekeringsmodel;
- PGB en inzet (regionale) middelen;
- Ouderbijdrage;
- Vervoer;
- Hoe om te gaan met zorgcontinuïteit als aanbieder niet voor nieuwe cliënten is en gecontracteerd en lopende indicatie afloopt?

Bij elke nieuwe vraag of situatie die zich voordoet zullen we steeds moeten kijken of het antwoord aansluit op onze visie en uitgangspunten.

In het AO jeugd is dan ook met terughoudendheid gereageerd op de wens te komen tot een transformatie agenda. De wens was eerder te komen tot een inventarisatie van alle losse eindjes en zaken waar men nog zorgen over heeft of waar nog onduidelijkheid over bestaat. Alle deelnemers van het AO jeugd is gevraagd deze losse eindjes en hun aanvullingen op deze notitie te mailen.

Transformeren naar vermogen

Bovenstaande wil zeker niet zeggen dat er geen aandacht kan of zal zijn voor verdere transformatie, maar wel dat we tot een haalbare en realistische planning moeten komen waarbij het verstandig lijkt transformeren niet als een los proces te zien, maar transformatie en beheersmatige taken in elkaars verlengde te zien.

Onderwerpen

Naast de losse eindjes en meer praktische onderwerpen is er een aantal bredere thema's te benoemen:

- De ontwikkeling van een aanbod gestuurd systeem naar een vraag gestuurd systeem, dat hulp op maat kan bieden, vraagt om andere manieren van contracteren, financieren en verantwoorden. De **contractering voor 2016** zal op een andere manier plaatsvinden. Een voorstel hiervoor moet al z.s.m. worden ontwikkeld. Beheer en transformatie gaan hierbij hand in hand. Contractering moet gebeuren op basis van inhoudelijke uitgangspunten en financiële mogelijkheden etc.. Vooraf wordt input gevraagd aan o.a. raden, colleges en aanbieders/JGT's.

- De huidige financieringssystemen (dbc's, bijvoorbeeld) zijn complex en kennen vaak perverse prikkels en hebben soms een kostenverhogend effect. Dit vraagt om nieuwe vormen van bekostiging en **financieringsafspraken**. Een eerste aanzet is gegeven door budgetafspraken te maken, waarbij er ruimte is voor substitutie. Een echt scherp zicht op dat wat gevraagd, gefinancierd en geleverd wordt, is er echter nog lang niet en moet veel concreter worden. Dat zal ook in 2016 nog lastig zijn, maar is wel een belangrijk ontwikkelpunt.
- De financiële vooruitzichten zijn niet rooskleurig. In 2016 is het budget 7% lager en de eerste aanzetten voor een objectief verdeelmodel zien er slecht uit voor de regio en voor tal van gemeenten in onze regio in het bijzonder. De verdere **bezuiniging** vraagt om hele **scherpe keuzes** op alle gebieden.
- De werkwijze met en van **Jeugd- en Gezinsteams** moet verder worden ontwikkeld en gefaciliteerd. Dit is vooral een lokale taak. Waar nodig gebeurt dit op regionaal niveau.
- De samenwerking met de op te richten **coöperatie** voor de JGT's vraagt aandacht.
- De zeer benodigde **nauwe samenwerking binnen het sociale domein** is vooral een opdracht voor gemeenten zelf. Hoe zorgen we ervoor dat er snel geschakeld wordt met werk en inkomen, onderwijs, wmo etc.
- **Preventie** blijft een belangrijk aandachtspunt. Daarbij moeten we ons wel realiseren dat we veel problemen niet kunnen voorkomen. Een verstandelijke beperking of een ernstige gedragsstoornis is blijvend: wel is het zaak dit sneller te herkennen en adequate hulp in te zetten.
- Naast preventie is ook het **afschalen** van specialistische hulp een belangrijk thema, dat nu vaak nog niet goed geregeld is.
- De **doelgroep 16+** is belangrijk. De Jeugdwet legt een knip tot 18 jaar (met uitloopmogelijkheden), maar de hulp en problemen zijn met het bereiken van 18 jaar lang niet altijd voorbij. Dit thema vraagt een brede aanpak en raakt onderwerpen als onderwijs, hulp, werk en inkomen, wonen, wmo etc. In het kader van de GGZ zijn samenwerking en goede afspraken met de zorgverzekeraars van belang.
- De **samenwerking met het onderwijs** om te komen tot vroeg signalering en integrale ondersteuningsplannen moet verder worden ontwikkeld. Zo is er bijvoorbeeld een groep kinderen die zich niet kan handhaven binnen het reguliere en speciale onderwijs en waar we tal van aparte voorzieningen voor zien ontstaan, die nu vooral voor rekening komen van gemeenten. Gezamenlijke oplossingen en financiering van gemeenten en onderwijs zijn dringend nodig. Met het onderwijs is afgesproken hier gezamenlijk beleid op te ontwikkelen en te komen tot concrete afspraken.

- We maken ons zorgen over de **organisatorische situatie** van een aantal van onze aanbieders/partners. Hier zal worden gezocht naar oplossingen, veranderingen en, waar nodig, ook naar mogelijke alternatieven.
- **Veranderen en transformeren gebeurt vooral van onderop.** Daarom is het van belang vanuit de praktijk de benodigde verandering in te zetten, de ervaringen van cliënten centraal te stellen, goed te volgen waar professionals tegenaan lopen en waar kansen en belemmeringen liggen.

Regionaal versus lokaal

De mate waarin gemeenten regionaal met elkaar samenwerken en optrekken is hierbij ook een belangrijke vraag. Trekken we verder samen op, wat willen we lokaal en wat regionaal, hoe zit het met solidariteit, niet alleen financieel maar ook inhoudelijk? Hoe betrekken we onze raden meer en beter en op welke manier doen we dat: ook dit zijn relevante vragen.

Hoe gaan we dit met elkaar vormgeven?

Allereerst organiseren we bijeenkomsten waarin we op alle niveaus input vragen voor een transformatieagenda: bestuurlijk, ambtelijk, met cliënten en met aanbieders. In het AO jeugd is een eerste ambtelijke ronde gehouden, waarvan de input verwerkt is in deze notitie. In het PHO van februari agenderen we een eerste bestuurlijke brainstorm ronde. Vervolgens zal een voorstel worden gedaan hoe te komen tot een vervolgproces en planning.

We zoeken daarbij naar nieuwe werkstructuren, waarbij er input geleverd wordt vanuit alle gemeenten. Ook voor deze werkstructuur zullen na de inventarisatieronde voorstellen worden gedaan.

Vragen aan het PHO

- 1. Welke onderwerpen zijn voor uw gemeente belangrijk als we denken aan verdere transformatie?*
- 2. Wat gaat tot nu toe goed, wat moet beter?*
- 3. Hoe ziet u de regionale samenwerking in de komende jaren?*
- 4. Welke onderwerpen wilt u lokaal en/of regionaal aanpakken?*
- 5. Wat wilt u verder meegeven?*

Leiden 22 januari 2015 MG